

Трейтяк Д.В.

аспірант,

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОДЯГУ ГРЕКІВ ПРИАЗОВ'Я У 20-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

Важливим елементом матеріального побуту будь-якої меншини є особливості повсякденного та святкового вбрання. Одяг меншини також може слугувати показником, який демонструє рівень життя та благоустрою людей, які його носять. Одяг відображає також ті соціальні процеси, які відбуваються в оточенні, і він має властивість індикатора – за одягом можна визначити не лише матеріальну забезпеченість, але і належність особи до певної соціальної групи і навіть ментальність населення. Одяг грецької меншини, як і інші елементи культури та побуту, несе в собі риси та елементи культури народів Середземномор'я та Причорномор'я.

Вбрання грецької етнічної меншини пережило певну трансформацію на початку ХХ століття. Ще у дорадянський час характер одягу почав змінюватися і традиційне вбрання почало поступово відходити у минуле. Важкі часи громадянської війни негативно відбилися на благоустрої всього населення Південної України. Це призвело до того, що на початку 20-х років чимало людей були змушені носити старий, іноді незручний одяг, лише для того щоб було що надягнути. Часто траплялися випадки, коли геть зубожілі селяни були вимушені використовували в якості одягу ковдри, покривала, скатертини та навіть доріжки. Діти дуже часто були одягнені у лахміття [3, с. 95]. У першій половині 20-х років побутові товари, в тому числі одяг, подекуди коштували дорого, часто селяни були вимушені доношувати старий одяг, придбаний ними ще у дорадянські часи. Також використовували домотканий одяг, виготовлений із льняної або конопляної тканини. Грецькі селяни шили білизну, а також верхній одяг, досить часто використовували власноруч зв'язаний одяг із шерстяних ниток домашнього прядіння [2, с. 283].

Традиційний грецький одяг поступово виходив із ужитку, проте у 20-х роках ще продовжував використовуватися. Його найчастіше виготовляли з домотканого полотна, яке було в свою чергу виготовлено із льону або вовни. З плином часу одяг почали виробляти із фабричних

тканин, і на початку 20-х років XX століття у грецьких оселях майже не збереглося старовинних верстатів для виготовлення полотна. Для святкового вбрання використовувалися дорогі тканини, такі як шовк, атлас та оксамит. В багатьох грецьких сім'ях були в наявності гребінці для чесання шерсті і ручні прядка призначені для виготовлення з чесаної шерсті ниток. Грекині дуже часто займалися в'язанням різноманітних кофтин, панчіх, шкарпеток, рукавичок. Це було своєрідним традиційним заняттям, майже кожна грецька дівчина вміла це робити. Також господині займалися вишиванням скатертин, покривал, рушників, чоловічих сорочок. Літом деякі грекині з пшеничної соломи робили солом'яні шляпи [1, с. 81].

Традиційним елементом повсякденного одягу для чоловіків була звичайна сорочка білого або жовтого кольору. В давні часи такі сорочки виготовлялися із льону, проте уже до початку XX століття більшість людей носила сорочки із фабричної тканини. До початку 20-х років і далі протягом 20-х років більшість сорочок виготовлялася на фабриках із темного ситцю [5, с. 222]. За своїм кроєм ці сорочки відійшли від давніх варіантів і вже мали сучасний вигляд.

Окрім сорочки важливими деталями чоловічого одягу були костюми, які складалися з штанів та піджаків. Замість піджаків часто одягали куртки або жилети. Також невід'ємною частиною костюму чоловіка були пояси. Окрім цього пояси відігравали велике значення й у інших варіантах вбрання. Їх могли використовувати у грецькому народному костюмі, могли використовувати в повсякденному житті в побуті, пояс був важливим елементом одягу, який тримав необхідні речі під час роботи. Традиційним для греків був широкий пояс червоного кольору, який не зник із ужитку і у 20-30-ті роки XX століття, і який продовжував використовуватися [5, с. 226]. Поряд із такими поясами почали розповсюджуватися пояси шкіряні, більш вузькі, які стали популярними у представників різних національностей, не тільки серед грецької меншини.

В якості головних уборів достатньо довгий поширеними серед греків були великі каракулеві шапки. Такий головний убір греки привнесли ще з часів свого переселення з Криму і запозичили його від татар. Також запозиченими у тюркських народів головними уборами були такі головні убори, як феска та тубетейка. Ще одним варіантом шапок – були менші за розміром круглі шапки, виготовлені з овечого хутра. Поступово під впливом навколишнього населення види головних уборів зазнавали змін

і ставали дедалі різноманітнішими. Під час зимових морозів використовували великі хутрянні шапки. Верхній зимній одяг чоловіків міг складатися з кожуха або дублянки [5, с. 233].

Традиційним видом взуття були постоли зі шкіри, на свята було прийнято надягати чоботи. Крім того чоботи носили більш заможні прошарки населення. Більш бідні чоловіки взимку могли носити валянки.

Традиційний жіночий одяг грецького населення мав багато спільного з татарським та турецьким, від якого було запозичено чимало елементів вбрання. На початку XX століття традиційні грецькі сорочки поступово виходять із ужитку і до початку 20-х років відбувається перехід до промислового виробництва одягу. Окрім сорочок верхнім одягом у жінок слугували сукні, які іменувалися «фістан», а також довгий халат. Так само як сорочки, традиційні сукні також поступово виходять із ужитку і на початку XX століття їх виробництво вже було майже повністю фабричним. Також модними поступово ставали довгі спідниці переважно темних кольорів, які жінки носили разом з кофтами. Грекині повсюдно, і в містах і в селах переходили на новий, сучасний тип одягу. Великого поширення набувають спідниці на паску, які шилися переважно з фабричної тканини. Грецькі жінки віддавали перевагу темним кольорам, найбільш поширеними були чорні спідниці. Назви одягу могли різнитися у різних селах, нерідкою була ситуація, коли однією і тією ж назвою у різних населених пунктах позначалися різні предмети одягу. Також у побуті дуже часто використовувалися російські та українські назви – спідниця, кофта.

Загалом чимало запозичень греками проявлялося у зміні одягу, який поступово ставав схожим на звичайне міське вбрання. Традиційні наряди греки одягали тепер лише на свята, та люди похилого віку ще використовували у своєму вбранні деякі елементи традиційного грецького одягу. Так, у своєму нарисі П. Піневич зазначав: «...національне вбрання у греків збереглося як велика рідкість у віддалених від центру місцях і одягається виключно по великих святах, причому до своєї старовини греки ставляться з великою повагою...» [4, с. 93].

Отже, період 20-х років став періодом завершального етапу трансформації одягу греків Приазов'я. Традиційне вбрання збереглося лише як спадщина поколінь і використовувалася надзвичайно рідко на великі свята. В ці роки остаточно завершився перехід до звичайного фабричного одягу.

Список використаних джерел:

1. Арабаджи С.С. Повсякденне життя грекині Приазов'я наприкінці XIX – на початку XX ст. / С.С. Арабаджи // Гілея. – 2009. – Спецвипуск. – С. 78–84.
2. Греки России и Украины / Сост., отв. ред. Ю.В. Иванова. – СПб.: Алтейя, 2004. – 624 с.
3. Гуменюк В.В. Повсякденне життя сільського населення етноспільнот Півдня України (20-ті – перша половина 30-х рр. XX ст.): дис. канд. істор. наук: спец. 07.00.01 – історія України. – Київ, 2018. – 251 с.
4. Пиневич П. Историко-этнографический очерк населения Мариупольского округа // Записки історико-філологічного товариства Андрія Білецького. – К., 2006. – Вип. IV. – Кн. 2.
5. Пономарьова І.С. Греки Приазов'я: етнонаціональні процеси в аспекті трансформації традиційної культури: дис. д-ра істор. наук: 07.00.05 / Пономарьова Ірина Семенівна; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ, 2007. – 424 арк.